

цих реакцій. У дикій природі фактори стресу настільки важливі, що призводять до вимирання видів. Зміна клімату, фрагментація та втрата середовища проживання, а також міські стресори (світло, шум, хімічне забруднення, дорожній рух, тощо) впливають на окремі популяції [5].

Дослідження стресу у тварин під час війни набуває особливого сенсу, так як може проявлятися цілим рядом характерних ознак: це можуть бути як психоемоційні розлади (дратівливість, агресивність, панічні атаки, стереотипна поведінка, зоохози) так і соматичні (розлади травлення, шкірних висипи). Таким чином, дослідження «базових потреб», безпеки та стресу в тваринному світі мають велике значення та потребують подальшого дослідження.

Бібліографічний список:

1. Karen G., Saskia A., Claudia V. (2023). The adaptation of Maslow's hierarchy of needs to the hierarchy of dogs' needs using a consensus building approach. *Animals*, 13 (16), 20-26; <https://doi.org/10.3390/ani13162620>
2. Радченко О.М. (2022) Теорія стресу та філософські погляди Ганса Сельє: значення для сучасної медицини Медична газета «Здоров'я України 21 сторіччя» № 17 (534), Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького. https://health-ua.com/newspaper/med_gaz_zu/71532-medichna-gazeta-zdorovya-ukrani-21-storchchya--17-534-2022-r
3. Cockrem F. (2013) Individual variation in glucocorticoid stress responses in animals. *Gen Comp Endocrinol.*, Vol. 181 (15), 45-58. <https://doi.org/10.1016/j.ygcen.2012.11.025>
4. Caroprese M., Albenzio M., Marzano A., Schena L. (2010) Relationship between cortisol response to stress and behavior, immune profile, and production performance of dairy ewes. *J Dairy Sci.* 93(6), 2395-403. DOI: [10.3168/jds.2009-2604](https://doi.org/10.3168/jds.2009-2604)
5. Hing S, Narayan J, Thompson A, Godfrey S. (2016) The relationship between physiological stress and wildlife disease: consequences for health and conservation. *Wildlife Res.* 43(1) 51-60. <https://doi.org/10.1071/WR15183>

УДК 636.09:340.7

СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ СОБАК І КОТІВ ВІД ГОСТРОГО ПРЕДМЕТУ

Козачок В.В., здобувач вищої освіти III рівня,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID <https://orcid.org/0009-0004-2130-182X>
Науковий керівник: д. вет. н., професор Яценко І. В.

Вступ. У практиці судово-ветеринарної експертизи, все частіше стали зустрічатися випадки травмування тварин гострими побутовими предметами. Антропогенний фактор визначений етіологічним з різним ступенем присутності в усіх видах ушкоджень, окрім кусаних ран, спонтанно індукованих іншими тваринами. За таких ушкоджень, шкірний лоскут має характерний відбиток від зубів. Останнім часом деякі дослідники [1] пропонують перенести категорію ушкоджень, отриманих від собак у вигляді кусаних ран до об'єктів судово-ветеринарного дослідження, адже наслідки таких травм можуть мати не тільки цивільно-правовий, а й кримінальний характер. Такої ж думки притримуються й інші автори [2], визначивши плеоморфізм кусаних ран на трупах котів. Що стосується оцінки ступеня тяжкості ушкоджень, спричинених тваринами, згідно останніх даних [3] для їхньої комплексної оцінки необхідний междисциплінарний підхід із залученням фахівців з судово-медичної експертизи.

Мета – деталізувати головні ознаки тілесних ушкоджень тварин, що утворюються внаслідок дії гострого предмету.

Методика. Провідним підходом у розвідці був метод ретроспективного аналізу випадків судово-ветеринарної експертизи тварин з тілесними ушкодженнями від гострого

предмету.

Результати. У практиці судово-ветеринарної експертизи все частіше стали зустрічатися випадки травмування тварин, заподіяні гострим предметом. У цьому контексті слід нагадати, що гострі предмети (зброя, знаряддя, зброя) мають гострий (ріжучий) край, гострий кінець, або і те, тощо. Рани являють собою порушення цілісності всієї товщі шкіри або слизових оболонок, а іноді й глибоких тканин (органів) з проникненням у порожнини (грудну, черевну, порожнину черепа) й утворюються на місці впливу гострого предмету. Якщо ушкодженою є тільки шкіра або слизова оболонка, то рана буде простою, якщо ушкоджені тканини і органи – складною. Рана, сполучена з якоюсь порожниною тіла тварини (грудною, черевною), є проникаючою. За наявності ран, які переходять в рановий канал, що йде через підшкірно-жировий шар, м'язи, кістки, тверду або м'які мозкові оболонки, пристінкову або органну плевру, серозні або слизові оболонки, тканину органів застосовують термін поранення. До прикладу: проникаюче колото-різане поранення грудей з ушкодженням легенів і серця. Поранення – механічний вплив на тканини і органи, що спричинив порушення їх цілості з утворенням рани. Рановий канал – ушкодження тканини у виді отвору (щілини), що заходить в глибокі тканини і органи.

Предмети з необмеженою травмуючою поверхнею утворюють забійні рани, оточені широким суцільним осадненням. Особливість осаднення полягає в тому, що воно найбільш виражене у центральних відділах, а до периферії втрачає свою інтенсивність. Його краї – нерівні і плавно переходять у неушкоджену шкіру. Рана може мати різноманітні форми (лінійну, трипроменеву та ін.), які визначаються будовою підлеглої кістки. У центрі рани виділяється ділянка найбільшого розтрощення м'яких тканин, від якого в сторони відходить кілька розривів з відносно гострими кінцями. Дно розриву представлено широкими сполучотканинними перетинками, в центрі дна – розтрощення м'яких тканин.

До загальних ознак забійної рани, у першу чергу, слід віднести наступні: локалізація – голова, місця, де шкіра близько прилягає до кістки; форма – невизначена (неправильно овальна, неправильно трикутна тощо); краї – нерівні, з осадненням та крововиливами, нерідко – з розтрощенням; кінці – у вигляді тупого кута, заокруглені, П – подібні; при розсуванні країв рани в глибині її кутів визначаються тканинні перетинки, що пояснюється нерівномірністю розподілу сили удару (у центрі – більше) та різною міцністю тканин. Якщо удар був по голові, то між краями рани часто спостерігаються волосяні місточки; дно рани – підлеглі тканини. Нерідко на дні виявляються сторонні частинки (скло, фарба, дерево тощо), що має важливе судово-ветеринарне значення для ідентифікації знаряддя (предмета) нанесення ушкодження.

Рвана рана виникає від дії на м'які тканини механічної сили, величина якої перевищує фізичну здатність тканин до розтягування. Краї рваної рани мають неправильну форму, відбувається відшарування або відривання тканини та значне руйнування тканинних елементів на великій площині.

Рвано-забійні рани утворюються внаслідок дії травмуючого предмета під кутом до поверхні тіла з наступним розтягуванням-зміщенням і відривом шкіри у вигляді клаптя.

Розтрощені рани мають широку зону первинного і, особливо, вторинного травматичного некрозу зі значним мікробним забрудненням.

Скальповані рани характеризуються повними або частковими відшаруваннями шкіри від підлеглих тканин без суттєвого ушкодження. Кусані рани виникають внаслідок заподіяння ушкоджень зубами інших тварини.

Висновки. У розвідці надана судово-ветеринарна характеристика тілесних ушкоджень тварин, заподіяних впливом гострого предмету. Врахування особливостей зазначених ушкоджень необхідно для пошуку та ідентифікації травмуючого знаряддя.

Бібліографічний список:

1. Iarussi, F., Cipolloni, L., Bertozzi, G., Sasso, L., Ferrara, M., Salerno, M., Rubino, G. T. R., Maglietta, F., Dinisi, A., Albano, D., Iarussi, V., Pomara, C., & Sessa, F. (2020). Dog-bite-related attacks: A new forensic approach. *Forensic Science International*, 310, 110254. doi:

- 10.1016/j.forsciint.2020.110254.
2. Hsiou, C.L., Hsu, C.C., Liao, P.W., Yang, F.H., Lee, A.N., & Huang, W.H. (2022). Forensic Death Investigations of Dog Bite Injuries in 31 Cats. *Animals (Basel)*, 12(18), 2404. doi: 10.3390/ani12182404.
 3. Giovannini, E., Roccaro, M., Peli, A., Bianchini, S., Bini, C., Pelotti, S., & Fais, P. (2023). Medico-legal implications of dog bite injuries: A systematic review. *Forensic Science International*, 352, 111849. doi: 10.1016/j.forsciint.2023.111849.

УДК 636.09:616.993(477)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ПОШИРЕННЯ ЗООНОЗНИХ ПАРАЗИТОЗІВ В УКРАЇНІ

Люлін П.В., кандидат ветеринарних наук, доцент,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6718-958X>

Нікіфорова О.В., кандидат ветеринарних наук, доцент,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5586-5886>

Мазаний О.В., кандидат ветеринарних наук, доцент,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4442-4011>

Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Вступ. Паразитизм – поширене явище у природі. Чисельність паразитичних організмів становить від 6–7 % до 20 % від загальної кількості організмів земної кулі, частина з яких становить загрозу та є небезпечними для людини. Реаліями сьогодення нашої країни є соціально-економічні проблеми, руйнування, евакуація населення, збільшення кількості безпритульних тварин, зокрема, до 24 лютого 2022 року їх кількість в Україні сягала близько 50 тис., а наразі перевищує 140 тис. (дані на 3.11.2023 р.) [1]. До 6 особин на 1 км² зросла чисельність популяції диких лисиць (за допустимої щільності – 0,5–1 особина).

Відомо, що неконтрольоване збільшення чисельності популяцій безпритульних домашніх і диких м'ясоїдних призводить до порушень балансу (гомеостазу) біосфери, змін у паразитарних системах, що сприяє збільшенню рівня паразитарного забруднення та виникненню ризиків спалахів паразитарних захворювань, формуванню еколого-паразитарних та природно-вогнищевих, зокрема, й трансмісивних, осередків інвазій у тому числі й зоонозних [2, 3].

Для забезпечення епізоотичного та епідеміологічного благополуччя країни Кабінетом Міністрів України було затверджено «Порядок регулювання чисельності тварин...» (постанова №720 від 24.06.2022 р.) [4], який передбачає дотримання стандартів, положень міжнародних угод та директив ЄС у сфері охорони тваринного світу, шляхом впровадження ряду заходів, в тому числі й ветеринарно-санітарних, відповідно до Законів України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» та Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення стабільної епізоотичної ситуації в Україні». Вагомого значення та актуальності набувають моніторингові дослідження паразитофауни домашніх та диких м'ясоїдних, зокрема, безпритульних собак і лисиць.

Мета роботи – дослідити поширення, структурну біорізноманітність паразитофауни м'ясоїдних (безпритульних собак і диких лисиць).

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводили в науковій лабораторії кафедри фармакології та паразитології Державного біотехнологічного університету (м. Харків). Матеріалом досліджень слугували літературні джерела, офіційні документи ветеринарної звітності та результати власних копроскопічних за стандартизованими методами флотації (з насиченим розчином NaCl) та седиментації, гематологічних (за модифікованим методом Кнотта) досліджень, паразитологічного розтину за К. І. Скрябіним, світлової мікроскопії (мікроскоп «Carl Zeiss» (Jena, Німеччина)) з визначенням показників інтенсивності інвазії (I) та розрахунком екстенсивності інвазії (EI, %) [5].